

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА,
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
(ОЧНОГО ТА ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
для підготовки здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні
вищої освіти за спеціальністю К9 Правоохоронна діяльність

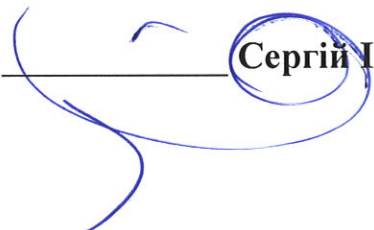
РОЗРОБНИК:

доцент кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент

 Тетяна АНДРУЩЕНКО

Розглянуто та затверджено на
засіданні кафедри
«01» вересня 2026 року,
протокол № 11

Узгоджено з гарантом освітньої програми

 Сергій ІВАШКО

Обсяг: 3 кредити ECTS

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Сучасні виклики забезпечення гендерної рівності» є складовою професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю К9 Правоохоронна діяльність та спрямована на формування системного розуміння сучасних проблем забезпечення, дотримання і захисту приватних прав та свобод людини. Вивчення дисципліни забезпечує засвоєння міжнародних і національних стандартів прав людини, правових механізмів їх реалізації, захисту та відновлення з позицій законності, пропорційності, рівності та недискримінації.

Зміст дисципліни охоплює міжнародні та національні стандарти у сфері рівноправ'я та недискримінації, конституційні гарантії їх забезпечення, проблеми дотримання рівності прав та обов'язків, аналіз соціально-економічних та соціокультурних викликів, особливості трансформації гендерних стереотипів.

Таким чином, вивчення дисципліни спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти здатності комплексно оцінювати проблеми забезпечення та дотримання прав людини, гендерної рівності у правоохоронній діяльності, застосовувати міжнародні і національні правові стандарти під час аналізу конкретних ситуацій, виявляти порушення прав і свобод людини та визначати належні механізми їх захисту, відновлення й притягнення винних до відповідальності.

Мета викладання дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти поглибленої системи наукових знань про сучасні тенденції, правові механізми та міжнародні стандарти забезпечення гендерної рівності, а також вироблення практичних компетентностей, необхідних для запобігання й протидії гендерно зумовленим дискримінації, ефективного реагування на безпекові виклики в умовах воєнного стану та впровадження гендерночутливих підходів у правоохоронній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є засвоєння еволюції концепту гендерної рівності (від витоків феміністичної думки до теорії інтерсекційності) та її ролі у розбудові правової держави, опанування змісту міжнародно-правових актів у сфері захисту прав жінок та забезпечення гендерної рівності у контексті євроінтеграційних зобов'язань; вивчення особливостей кваліфікації, документування та розслідування злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством в умовах збройного конфлікту (СНПК), із дотриманням міжнародних протоколів та запобіганням повторній травматизації (ревіктимізації) постраждалих; оволодіння алгоритмами застосування спеціальних заходів протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству (термінових заборонних та обмежувальних приписів); формування навичок здійснення гендерно-правової експертизи нормативно-правових актів та застосування гендерно-орієнтованого бюджетування в органах правопорядку; засвоєння методів створення дискримінаційно-стійкого службового середовища, запобігання та протидії сексизму, мобінгу й харасменту всередині правоохоронних колективів, формування готовності до забезпечення рівних прав і можливостей під час проходження військової та спеціальної служби, підтримки жінок у секторі безпеки й оборони, подолання соціокультурних стереотипів, упереджень та мови ворожнечі у публічній і професійній комунікації працівників органів правопорядку.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити **загальні компетентності (ЗК)**, передбачені освітньою програмою:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити **спеціальні (фахові) компетентності (СК)**, передбачені освітньою програмою:

СК2. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків.

СК5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

СК7. Здатність ефективно здійснювати правове виховання молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними професійних навичок.

Здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити такі програмні **результати навчання (РН)**, передбачені освітньою програмою:

РН1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема під час публічних виступів, дискусій, проведення занять.

РН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

РН8. Забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням ефективних методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків.

РН11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.

РН12. Надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

РН13. Відшукувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інфор

РН15. Модифікувати основні методи та засоби забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.

РН16. Використовувати сучасні методи і засоби системного аналізу, імітаційного моделювання, збирання та оброблення інформації для аналізу варіантів і прийняття рішень при виконанні професійних завдань.

СТРУКТУРА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план (денна форма навчання)

№	Назва теми	Усього	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Еволюція концепту гендерної рівності. Від перших хвиль фемінізму до інтерсекційності	14	2	2	-	10
2	Міжнародні стандарти та зобов'язання	16	2	4	-	10
3	Національне законодавство та євроінтеграція.	16	2	4	-	10
4	Соціально-економічні виклики, ринок праці та гендерний розрив в оплаті праці	14	2	2	-	10
5	Гендерний вимір криз, конфліктів та війни	15	2	4	-	9
6	Соціокультурні виклики та трансформація гендерних стереотипів	15	2	4	-	9
Всього годин за курсом		90	12	20	0	58

Тематичний план (заочна форма навчання)

№	Назва теми	Усього	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Еволюція концепту гендерної рівності. Від перших хвиль фемінізму до інтерсекційності	15	-	2	-	13
2	Міжнародні стандарти та зобов'язання	15	2		-	13
3	Національне законодавство та євроінтеграція	15	-	2	-	13
4	Соціально-економічні виклики, ринок праці та гендерний розрив в оплаті праці	15	2	-	-	13
5	Гендерний вимір криз, конфліктів та війни	16	-	2	-	14
6	Соціокультурні виклики та трансформація гендерних стереотипів	14	-	-	-	14
Всього годин за курсом		90	4	6	0	80

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання і допомагають їх засвоїти. Підготовка до семінарського заняття передбачає опрацювання матеріалів з теми, що виноситься на заняття, а також оволодіння комплексом контрольних питань.

Семінарське заняття 1. Тема 1. Еволюція концепту гендерної рівності. Від перших хвиль фемінізму до інтерсекційності

Навчальні питання:

1. Історична трансформація феміністичної думки.
2. Розмежування понять «гендер» та «стать». Формування гендерної ідентичності через соціальні інститути.
3. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), Пекінська декларація, Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР).
4. Гармонізація українського законодавства із нормами ЄС, Стамбульська конвенція та її практичне впровадження.
5. Методологія та практика інтерсекційності (Кімберле Креншоу).
6. Концептуальний підхід у правозахисному дискурсі.
7. Роль та місце Men's Studies у системі гендерних знань.

Семінарське заняття 2. Тема 2. Міжнародні стандарти та зобов'язання

Навчальні питання:

1. Юридична природа, зміст та механізми моніторингу Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації для жінок.

2. Вплив Пекінської декларації (1995) на формування сучасної глобальної політики гендерно рівності.
3. Правовий аналіз Стамбульської конвенції.
4. Зміст та значення Резолюції РБ ООН 1325.
5. Прецедента практика ЄСПЛ та їх вплив на національні правові системи країн-членів Європи.
6. Глобальні рейтинги та вимірювання рівності. Індекс гендерного розриву.
7. Міжнародно-правові стандарти протидії сексуальному мобінгу на робочому місці.
8. Порівняльний аналіз європейської правової системи захисту прав жінок з іншими регіональними системами.
9. Механізм «Універсального періодичного огляду».
10. Роль Міжнародного кримінального суду та Римського статуту.

Семінарське заняття 3. Тема 3. Національне законодавство та євроінтеграція

Навчальні питання:

1. Гармонізація українського законодавства із правом ЄС.
2. Юридичні та практичні наслідки ратифікації Стамбульської конвенції України.
3. Особливості виконання Національного плану дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 в Україні.
4. Концепція та технологія застосування гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні.
5. Гендерно-правова експертиза, політика квотування та ефективність запровадження гендерних квот у виборчому законодавстві України.
6. Інституційний механізм забезпечення рівності.

Семінарське заняття 4. Тема 4. Соціально-економічні виклики, ринок праці та гендерний розрив в оплаті праці

Навчальні питання:

1. Комплексна структура причин гендерного розриву в оплаті праці.
2. Феномени бар'єрів: «скляної стелі» (glass ceiling), «липкої підлоги» (sticky floor) та «скляного ескалатора» (glass escalator) на ринку праці.
3. Економіка догляду (Care Economy) та неоплачувана праця.
4. Професійна сегрегація ринку праці. Сутність горизонтальної та вертикальної гендерної сегрегації.
5. Аналіз директив ЄС та український досвід щодо стимулювання батьківських відпусток для чоловіків та гнучких форм зайнятості.
6. Протидія домаганням, дискримінації на робочому місці та правові механізми захисту від сексуальних домагань та мобінгу в Україні.

Семінарське заняття 5. Тема 5. Гендерний вимір криз, конфліктів та війни

Навчальні питання:

1. Непропорційний вплив збройного конфлікту. Демографічні зміни, мобілізація, вимушене переміщення, економічна уразливість.
2. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. Міжнародні правові стандарти розслідування подібних злочинів та надання допомоги постраждалим.
3. Динаміка та виклики інституційної інтеграції жінок у Збройні Сили України.
4. Специфіка стану ВПО та біженців. Гендерні аспекти внутрішнього переміщення та вимушеної міграції за кордон.
5. Реінтеграція ветеранів та ветеранок.
6. Аналіз особливих ризиків для жінок та дітей, які виїхали за кордон.
7. Гуманітарна допомога та реагування на кризи з урахуванням гендерного чинника.
8. Трансформація цивільних гендерних ролей в тилу.

9. Вплив воєнних руйнувань та кліматичних криз на гендерну рівність.

Семінарське заняття 6. Тема 6. Соціокультурні виклики та трансформація гендерних стереотипів

Навчальні питання:

1. Особливості відтворення гендерних стереотипів у ЗМІ, масовій культурі та рекламі
2. Вплив традиційних стереотипів маскулінності на самих чоловіків (ризикована поведінка, високий рівень суїцидів, середня тривалість життя).
3. Гендерна експертиза освіти.
4. Мова як інструмент рівності. Вживання фемінітивів та гендерночутливої мови в офіційно-діловому та науковому стилях.
5. Трансформація інституту сім'ї.
6. Виклики та методи протидії гендерно зумовленій мові ворожнечі в публічному просторі та соціальних мережах, зокрема стосовно публічних жінок та жіночих організацій.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання теоретичних завдань самостійної роботи вам необхідно зробити відповідний конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

1. Проаналізуйте юридичну різницю між поняттями «дискримінація за ознакою статі» та «позитивні дії» (спеціальні тимчасові заходи) у законодавстві України.
2. Підготуйте порівняльну таблицю часових етапів розвитку феміністичного руху за параметрами: часові рамки, ключові постаті, основні вимоги, здобутки.
3. Проаналізуйте структуру та склад Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW) та порядок подання індивідуальних скарг до нього.
4. Проведіть порівняльний аналіз процедури ратифікації Стамбульської конвенції в Україні та в одній із країн ЄС (на вибір).
5. Вивчіть структуру Національного плану дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 до 2030 року та виділіть 5 ключових індикаторів його ефективності.
6. Проаналізуйте статтю 6 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та визначте види дискримінації, які вона забороняє.
7. Дослідіть зміст та практичне застосування «Гендерного аудиту» на підприємстві: з яких етапів він складається?
8. Опрацюйте поняття «гендерно-орієнтоване бюджетування» та наведіть приклад його застосування на рівні об'єднаної територіальної громади.
9. Розкрийте юридичний механізм дії «термінового заборонного припису» та «обмежувального припису» у законодавстві України.
10. Дослідіть структуру Індексу гендерного розриву Всесвітнього економічного форуму: випишіть 4 основні субіндекси.
11. Опрацюйте законодавчу заборону вказувати стать у оголошеннях про вакансії та визначте відповідальність за її порушення.
12. Проаналізуйте статистику виборчих списків партій на останніх місцевих виборах в Україні щодо дотримання 40% гендерної квоти.
13. Опишіть поняття «горизонтальна сегрегація ринку праці» на конкретних прикладах галузей в Україні за останні 3 роки.
14. Розкрийте зміст поняття «липка підлога» (sticky floor) та наведіть приклади професій, де цей феномен є найбільш вираженим.
15. Проаналізуйте особливості надання декретної відпустки батькові дитини в Україні за чинним Кодексом законів про працю.

16. Дослідіть порядок притягнення до відповідальності за сексуальне домагання на робочому місці за законодавством України.
17. Розкрийте суть «рожевого податку» та наведіть 3 приклади з українського або міжнародного ринку ритейлу.
18. Проаналізуйте діяльність Урядової уповноваженої з питань гендерної політики: випишіть її основні завдання та повноваження.
19. Вивчіть порядок реєстрації та розслідування злочинів, пов'язаних із СНПК (сексуальним насильством, пов'язаним з конфліктом), за КК України.
20. Охарактеризуйте правовий статус та особливості проходження військової служби жінками в Збройних Силах України.
21. Дослідіть діяльність міжнародних гуманітарних організацій (наприклад, UN Women, UNFPA) в Україні під час воєнного стану.
22. Опрацюйте поняття «неоплачувана доглядова праця» та методологію її вимірювання через опитування використання часу.
23. Проаналізуйте поняття «косметичний стандарт» та «бодіпозитив» через призму права на відсутність дискримінації за зовнішнім виглядом.
24. Визначте юридичні підстави для оскарження сексистської реклами в Україні та процедуру звернення до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.
25. Проаналізуйте поняття «прихований навчальний план» та опишіть 3 приклади його вияву у шкільному середовищі.
26. Вивчіть нормативно-правові акти ЄС щодо прозорості оплати праці та їхній вплив на приватний сектор.
27. Охарактеризуйте специфіку реабілітації ветеранок порівняно з ветеранами: медичні, соціальні та психологічні аспекти.
28. Проаналізуйте юридичні виклики щодо вживання фемінітивів у кадровому діловодстві та офіційно-правових документах в Україні.
29. Дослідіть поняття «об'єктивація людини» у медіапросторі та критерії її визначення в журналістській етиці.
30. Опрацюйте механізм подання «Альтернативного (тіньового) звіту» громадських організацій до Комітету ООН CEDAW.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного есе обсягом до 5 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

1. Гармонізація українського законодавства із правом ЄС: Здійсніть огляд базового Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Які зміни необхідно внести до національного законодавства для повної відповідності стандартам Acquis Communautaire?
2. Імплементация Стамбульської конвенції в Україні: Оцініть юридичні та практичні наслідки ратифікації Стамбульської конвенції України. Які нові правові механізми (обмежувальні приписи, термінові заборонні приписи) з'явилися у вітчизняній правовій системі?
3. Національний план дій 1325 в умовах війни: Проаналізуйте особливості виконання Національного плану дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 в Україні. Як воєнний стан коригує пріоритети та завдання цієї державної програми?
4. Гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ): Поясніть концепцію та технологію застосування гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні. На конкретних прикладах покажіть, як ГОБ підвищує ефективність використання бюджетних коштів на місцевому та державному рівнях.

5. Гендерно-правова експертиза та політика квотування: Оцініть ефективність запровадження гендерних квот у виборчому законодавстві України. Як це змінило якісний та кількісний склад Верховної Ради та місцевих рад?

6. Інституційний механізм забезпечення рівності. Проаналізуйте функціонал державних органів в Україні, які відповідають за реалізацію гендерної політики.

7. Гендерний розрив в оплаті праці. Розкрийте комплексну структуру причин гендерного розриву в оплаті праці. Які економічні, соціальні та правові інструменти використовують країни ЄС для його подолання?

8. Феномени бар'єрів у кар'єрі. Детально проаналізуйте механізми дії «скляної стелі» (glass ceiling), «липкої підлоги» (sticky floor) та «скляного ескалатора» (glass escalator) на ринку праці. Чому жінки залишаються недопредставленими на керівних посадах?

9. Економіка догляду та неоплачувана праця. Оцініть економічний внесок неоплачуваної хатньої праці та догляду за дітьми/літніми людьми. Як нерівномірний розподіл цього навантаження впливає на економічну незалежність та пенсійні накопичення жінок?

10. Професійна сегрегація ринку праці. Розкрийте сутність горизонтальної та вертикальної гендерної сегрегації. Чому «жіночі» сфери (освіта, медицина, соціальна сфера) є менш оплачуваними, ніж «чоловічі» (ІТ, інженерія, будівництво), і як це змінити?

11. Баланс роботи та особистого життя. Проаналізуйте директиви ЄС та український досвід щодо стимулювання батьківських відпусток для чоловіків та гнучких форм зайнятості. Як відповідальне батьківство впливає на ринок праці?

12. Протидія домаганням та дискримінації на робочому місці. Які правові механізми захисту від сексуальних домагань та мобінгу діють в Україні?

13. Непропорційний вплив збройного конфлікту. Проаналізуйте, як війна та воєнний стан специфічно впливають на чоловіків і жінок в Україні (демографічні зміни, мобілізація, вимушене переміщення, економічна уразливість).

14. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК). Розкрийте СНПК як воєнний злочин та зброю війни. Які міжнародні правові стандарти застосовуються для розслідування таких злочинів та надання допомоги постраждалим?

15. Жінки в Збройних Силах. Оцініть динаміку та виклики інституційної інтеграції жінок у Збройні Сили України. З якими юридичними, речовими, медичними та соціокультурними бар'єрами стикаються жінки-військовослужбовиці?

16. Специфіка стану ВПО та біженців. Проаналізуйте гендерні аспекти внутрішнього переміщення та вимушеної міграції за кордон. Які особливі потреби виникають у жінок-переселенок, одиноких матерів та літніх жінок в умовах гуманітарної кризи?

17. Реінтеграція ветеранів та ветеранок. Проаналізуйте виклики повернення військовослужбовців до цивільного життя. У чому полягають відмінності в потребах реабілітації, медичного забезпечення та психологічної підтримки ветеранів і ветеранок?

18. Миробудування та відбудова. Обґрунтуйте необхідність залучення жінок до процесів прийняття рішень щодо повоєнного відновлення, репарацій та відбудови України.

19. Медіа, реклама та об'єктивація. Проаналізуйте механізми відтворення гендерних стереотипів у ЗМІ, масовій культурі та рекламі. Як виявляється сексуальна об'єктивація та сексизм, і які правові важелі протидії їм існують в Україні?

20. Феномен токсичної маскулінності. Розкрийте вплив традиційних стереотипів маскулінності на самих чоловіків (ризикована поведінка, високий рівень суїцидів, замалчування проблем зі здоров'ям, середня тривалість життя).

21. Гендерна експертиза освіти. Як впровадження гендерночутливої освіти сприяє руйнуванню стереотипів у молоді?

22. Мова як інструмент рівності. Розкрийте дискусію навколо вживання фемінітивів та гендерночутливої мови в офіційно-діловому та науковому стилях. Як мовні зміни відображають та формують суспільну свідомість?

23. Протидія мові ворожнечі. Проаналізуйте виклики та методи протидії гендерно зумовленій мові ворожнечі в публічному просторі та соціальних мережах, зокрема стосовно публічних жінок, жіночих організацій.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ (Денна/Заочна)

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття
			семінарське заняття (у т.ч. самостійна робота)
1	Еволюція концепту гендерної рівності. Від перших хвиль фемінізму до інтерсекційності.	7/15	7/15
2	Міжнародні стандарти та зобов'язання.	7/-	7/-
3	Національне законодавство та євроінтеграція.	7/15	7/15
4	Соціально-економічні виклики, ринок праці та гендерний розрив в оплаті праці.	7/-	7/-
5	Гендерний вимір криз, конфліктів та війни	7/15	7/15
6	Соціокультурні виклики та трансформація гендерних стереотипів	7/-	7/-
Разом		42/45	
Індивідуальна робота		18/15	
Залік		40	
Всього		100 балів	

Робота на семінарських заняттях оцінюється викладачем із розрахунку балів, зазначених у таблиці. Здобувач може виконати індивідуальну роботу за визначеною формою та тематикою.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у вигляді екзамену, на якому можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей.

Якщо під час проходження курсу здобувач набрав 60 балів, він має право не складати екзамен вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- Еволюція феміністичної думки: ключові здобутки та вимоги першої та другої хвиль фемінізму.
- Організаційні та ідейні особливості третьої і четвертої хвиль фемінізму в сучасному світі.
- Наукове розмежування понять «стать» і «гендер» та їхня взаємодія.
- Сутність теорії соціального конструктивізму у формуванні гендерної ідентичності.
- Концепція інтерсекційності Кімберле Креншоу: методологічні засади та практичне значення.
- Співвідношення концепцій «формальної рівності» (однакового ставлення) та «реальної рівності» (рівності результатів).
- Мети та завдання критичних досліджень чоловіків та маскуліностей.
- Вплив цифровізації та мережових спільнот на сучасний гендерний дискурс.
- Поняття «позитивних дій» (спеціальних тимчасових заходів) для подолання гендерної нерівності.
- Основні методи вимірювання та оцінки рівня гендерної рівності в суспільстві.
- Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та її значення.
- Повноваження та порядок роботи Комітету ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок.
- Пекінська декларація та Платформа дій (1995 р.): стратегічні напрями та підсумки імплементації.
- Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року та місце ЦСР 5 «Гендерна рівність» у цій системі.
- Структура та основні стовпи Стамбульської конвенції Ради Європи.
- Сутність Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та її наступних резолюцій.
- Положення Конвенції Міжнародної організації праці № 190 про усунення насильства та домагань у сфері праці.
- Роль та прецедентна практика Європейського суду з прав людини у справах щодо гендерної дискримінації.
- Діяльність Європейського інституту гендерної рівності та Індекс гендерної рівності ЄС.
- Механізм Універсального періодичного огляду ООН щодо дотримання прав жінок.
- Основні положення Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

22. Нормативно-правова база України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
23. Наслідки ратифікації Стамбульської конвенції для правової системи України.
24. Завдання та структура Національного плану дій з виконання Резолюції РБ ООН 1325 в Україні.
25. Механізм запровадження та застосування гендерно-орієнтованого бюджетування.
26. Порядок проведення гендерно-правової експертизи нормативно-правових актів в Україні.
27. Законодавче регулювання гендерних квот у виборчих списках політичних партій України.
28. Інституційний механізм забезпечення гендерної рівності в Україні.
29. Гармонізація українського законодавства із правом Європейського Союзу у сфері рівних можливостей.
30. Порядок подання та значення альтернативних (тіньових) звітів громадських організацій до міжнародних інституцій.
31. Поняття гендерного розриву в оплаті праці та чинники, що його зумовлюють.
32. Директива ЄС про прозорість оплати праці та інструменти її реалізації.
33. Бар'єри просування по службі: феномени «скляної стелі» (glass ceiling) та «липкої підлоги» (sticky floor).
34. Поняття та наслідки горизонтальної і вертикальної гендерної сегрегації ринку праці.
35. Сутність «економіки догляду» та вплив неоплачуваної праці на економічний статус жінок.
36. Законодавчі механізми забезпечення балансу між професійними та сімейними обов'язками.
37. Правове регулювання батьківських відпусток для чоловіків в Україні та міжнародний досвід.
38. Форми та методи протидії сексуального домагання та мобінгу на робочому місці.
39. Виклики розвитку жіночого підприємництва та доступу до фінансово-кредитних ресурсів.
40. Феномен «рожевого податку» як форма цінової дискримінації споживачів.
41. Специфіка впливу збройних конфліктів та воєнного стану на різні гендерні групи.
42. Кваліфікація сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), за міжнародним та національним кримінальним правом.
43. Правовий статус та особливості проходження військової служби жінками у секторі безпеки й оборони.
44. Організація гуманітарного реагування із урахуванням гендерної чутливості.
45. Особливості та ризики для жінок-переселенок (ВПО) і біженок під час масових переміщень.
46. Заходи щодо запобігання торгівлі людьми та експлуатації в умовах гуманітарних криз.
47. Специфіка реінтеграції, медичної та психологічної реабілітації ветеранів і ветеранок.
48. Участь жінок у процесах миробудування, переговорах та повоєнному відновленні країни.
49. Трансформація ринку праці та тилкових ролей в умовах масової мобілізації чоловічого населення.
50. Вплив руйнування критичної та екологічної інфраструктури на побутове й репродуктивне навантаження.
51. Механізми відтворення гендерних стереотипів у засобах масової інформації та масовій культурі.
52. Поняття та вияви сексуальної об'єктивації у медіапросторі та рекламі.
53. Законодавчі важелі протидії сексистській рекламі в Україні.

54. Феномен «токсичної маскулінності» та його вплив на тривалість і якість життя чоловіків.
55. Прояви «прихованого навчального плану» у закладах освіти.
56. Впровадження та призначення гендерночутливої освіти й експертизи навчальної літератури.
57. Застосування фемінітивів та гендерночутливої мови в офіційному та науковому стилях.
58. Трансформація інституту сім'ї та розвиток концепції свідомого батьківства (fatherhood).
59. Соціокультурні бар'єри та стереотипи щодо залучення дівчат і жінок до STEM-галузей.
60. Виклики алгоритмічних упереджень ШІ, кіберсексизму та мови ворожнечі у цифровому просторі

ПРАВИЛА КУРСУ ТА ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні письмових робіт (принципи описані у Законі України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року № 4742ІХ (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>) та Кодексі академічної доброчесності Пенітенціарної академії України від 30 березня 2026 року №132/ОД (<https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/>). Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх здобувачів вищої освіти очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : збірник тез науково-практичного круглого столу. Хмельницький, 2022. 202 с.
2. Зінченко проти України: рішення ЄСПЛ від 13 березня 2014 року (заява № 63763/11). URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/974_999
3. Іванов М.С. Механізм захисту прав учасників кримінального провадження в конституційній юрисдикції : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0820U100497>
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : міжнародний документ від 31 жовтня 2003 р. URL: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?chapter=18&clang=_en&mtdsg_no=xviii-14&src=treaty
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами(Стамбульська конвенція) від 20 червня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
6. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: *Право*, 2016. 82 с.
7. Корнієнко М.В. Забезпечення прав людини органами правопорядку в екстраординарних умовах: доктринальний аспект : монографія. Одеса: Юридика, 2023. 168 с.
8. Кучук А.М., Пекарчук В.М. Верховенство права як метапринцип конституційного порядку: загально-правовий аспект та межі конституційної інтерпретації. *Нове українське право*, Випуск 1, 2026. С. 142-147.

9. Кучук А.М., Пекарчук В.М. Вплив практики Європейського суду з прав людини на національне право: пропедевтичний аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Випуск 4(45). С. 17-21.

10. Кучук А.М., Пекарчук В.М. Справедливість у правничій діяльності в аспекті логіки та інновацій. *Науковий вісник публічного та приватного права: Збірник наукових праць*. Випуск 4. Київ. Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 3-8.

11. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з ув'язненими (Правила Нельсона Манделі) : резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 2015 р. № A/RES/70/175. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/816764>

12. Пекарчук В.М., Петровська Ю.М., Попружна А.В. Антидискримінаційна політика як складова міжнародних стандартів захисту прав людини: концептуальний вимір. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право : науковий журнал / Пенітенціарна академія України*. Чернівці : ПАУ, 2026. № 1 (27). С. 90-102.

13. Пекарчук В.М., Петровська Ю.М., Попружна А.В. Міжнародні антидискримінаційні стандарти в практиці ЄСПЛ: проблеми адаптації в Україні. ПАУ, 2026. № 2 (28). С. 231-243.

14. Перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. Харків: Страйк, 2005. 432 с.

15. Права людини та правоохоронна діяльність в умовах воєнного стану : спеціальний випуск № 1 (138) // Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2025. 236 с.

16. Правила Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з жінками-в'язнями та застосування до жінок правопорушниць заходів, не пов'язаних із позбавленням волі (Бангкокські правила) : резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 2010 р. № A/RES/65/229. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/702724>.

17. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005, № 52, ст.561.

18. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 21–22. Ст. 135.

19. . Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

20. Якових Є. В. Конвенційні гарантії захисту права власності у кримінальному провадженні України : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Одеса, 2025. 281 с.

Допоміжна

1. Андрущенко Т. С. Конституційне-правове закріплення гендерної рівності в Україні. *Конституція 1996 року: Україна в системі координат європейського конституціоналізму: Збірник матеріалів і тез науково-практичних заходів Конституційного тижня – 2021*. (Київ, 24 червня, 2021 р.). Київ: Конституційний Суд України, 2021. С. 24-29.

2. Andrushchenko T. Some Aspects of Notarization of the Surrogacy Agreement: The Experience of Ukraine and the World. *Journal of Forensic Science and Medicine*. 9 (2): p 99-105, Apr-Jun.2023. DOI: 10.4103/jfsm.jfsm_36_22

3. Андрущенко Т. С. Матеріальні та процесуальні аспекти укладення договору сурогатного материнства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 4. 2025. С. 22-27.

4. Denysenko K.V., Tomkov N.O., Borko I.S. The human right to information: features of its protection under martial law and prospects for improvement. *Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Law*. 2025. № 3(26). P. 93-103. DOI: 10.32755/sjlaw.2025.03.093

5. Petrovska Y., Popruzhna A., Dzhendzhero O., Miden E., Tomkov N., Barakhta V. E-learning and Software for Training Specialists in the Theory of Law via AI Integration. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2025. Vol. 16. №. 3. P. 129–139. DOI: 10.70594/brain/16.3/10

6. Березняк В.С., Демичева А.В. Дотримання прав та свобод людини та громадянина в діяльності Національної поліції : аналітичний огляд. Дніпро : ДДУВС, 2023. 48 с.

7. Белов Д.М., Белова М.В. Роль та місце інституту адвокатури в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 42-48.

8. Калінніков О.В. Гарантії прав підозрюваного під час спеціального досудового розслідування (in absentia) за КПК України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. Т. 25. № 2. С. 128-137.

9. Пекарчук В.М., Петровська Ю.М., Попружна А.В. Історичний та аксіологічний підходи як елемент методології правознавства. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право : науковий журнал / Пенітенціарна академія України*. Чернівці : ПАУ, 2025. № 3 (26). С. 48-57.

10. Півненко Л.В. Принцип дотримання прав і свобод людини у діяльності Національної поліції України: його зміст та структура. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2025. Т. 27. № 1 (40). URL: <https://journals.visnyk-opu.od.ua/index.php/law/article/view/494>

11. Посібник із судової практики за статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Право на ефективний засіб юридичного захисту : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція. URL: https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/d/guide_art_13_ukr

12. Посібник із судової практики за статтею 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та статтею 1 Протоколу № 12 до Конвенції: Заборона дискримінації : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція. URL: <https://ks.echr.coe.int/en/web/echr-ks/article-14>

13. Посібник із судової практики за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Заборона катування : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція станом на 31 серпня 2025 р. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_3_eng

14. Посібник із судової практики за статтею 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Право на свободу та особисту недоторканність : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція станом на 28 лютого 2026 р. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_5_eng

15. Посібник із судової практики за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Право на справедливий суд (кримінально-правовий аспект) : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція станом на 28 лютого 2026 р. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_eng-pdf

16. Посібник із судової практики за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Право на повагу до приватного і сімейного життя : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція. URL: https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/d/guide_art_8_eng

17. Посібник із судової практики Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Права ув'язнених : посібник Європейського суду з прав людини. Актуальна редакція. URL: <https://ks.echr.coe.int/en/web/echr-ks/prisoners-rights>

Інформаційні інтернет-ресурси

1. HUDOC – база даних практики Європейського суду з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/>

2. HUDOC CPT – база даних Європейського комітету із запобігання катуванням. URL: <https://hudoc.cpt.coe.int/>

3. United Nations Human Rights Treaty Bodies. Інформаційний ресурс договірних органів ООН з прав людини. URL: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies>

4. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Офіційний ресурс ООН з питань запобігання злочинності, кримінального правосуддя, боротьби з корупцією та забезпечення прав людини у системі кримінального правосуддя. URL: <https://www.unodc.org/>

5. Агентство Європейського Союзу з основоположних прав (European Union Agency for Fundamental Rights, FRA). Інформаційний ресурс щодо стандартів та практики ЄС у сфері основоположних прав людини. URL: <https://fra.europa.eu/>
6. Безоплатна правнича допомога. Офіційний ресурс системи надання безоплатної правничої допомоги в Україні. URL: <https://legalaid.gov.ua/>
7. Верховний Суд. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/>
8. Європейський комітет з прав людини (Council of Europe – Human Rights Education for Legal Professionals, HELP). Освітній ресурс Ради Європи з курсами та навчальними матеріалами щодо ЄКПЛ, практики ЄСПЛ і прав людини для юристів та представників правоохоронної сфери. URL: <https://www.coe.int/en/web/help>
9. Європейський комітет із запобігання катуванням (CPT). Офіційний ресурс Комітету Ради Європи із запобігання катуванням та нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. URL: <https://www.coe.int/en/web/cpt>
10. Європейський суд з прав людини (European Court of Human Rights). Офіційний сайт ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.coe.int/>
11. Конституційний Суд України. Офіційний ресурс. URL: <https://ccu.gov.ua/>
12. Міністерство внутрішніх справ України. Офіційний інформаційний ресурс. URL: <https://mvs.gov.ua/>
13. Національна поліція України – Дотримання прав людини. Інформаційний розділ. URL: <https://npu.gov.ua/diyalnist/dotrimannya-prav-lyudini/dotrymannia-prav-liudyny>
14. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) – Бюро демократичних інститутів і прав людини (ODIHR). URL: <https://www.osce.org/odihr>
15. Організація Об'єднаних Націй – Digital Library. Електронна бібліотека ООН. URL: <https://digitallibrary.un.org/>
16. Офіс Генерального прокурора України. Офіційний інформаційний ресурс прокуратури України. URL: <https://gp.gov.ua/>
17. Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Офіційний ресурс національного правозахисного інституту. URL: <https://ombudsman.gov.ua/>
18. Рада Європи – Права людини та верховенство права. Інформаційний ресурс Ради Європи щодо європейських стандартів у сфері прав людини, демократії та верховенства права. URL: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law>
19. Управління Верховного комісара ООН з прав людини (OHCHR). Офіційний ресурс ООН з питань захисту та дотримання прав людини, міжнародних стандартів і моніторингу прав людини. URL: <https://www.ohchr.org/>